YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

3 päivänä heinäkuuta 2003 *

Asiassa C-220/01,

jonka High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Yhdistynyt kuningaskunta) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Joseph Lennox, joka toimii toiminimellä "R. Lennox & Son",

vastaan

Industria Lavorazione Carni Ovine

ennakkoratkaisun eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa 28 päivänä tammikuuta 1991 annetun neuvoston direktiivin 91/68/ETY (EYVL L 46, s. 19) 9 artiklan ja useiden muiden yhteisön säännösten tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomari D. A. O. Edward, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit A. La Pergola, P. Jann, S. von Bahr ja A. Rosas (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: S. Alber,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M.-F. Contet,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Lennox, edustajanaan barrister C. Quigley, A. M. Burstowin ja D. Cooperin, asianajotoimisto Argles Stoneham Burstow, solicitors, valtuuttamana,

— Industria Lavorazione Carni Ovine, edustajanaan barrister M. Sheridan, asianajotoimisto Beachcroft Wansbroughsin, solicitors, valtuuttamana,

— Irlannin hallitus, asiamiehenään D. O'Hagan, avustajanaan E. Mulloy, BL,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A. Bordes ja K. Fitch,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Lennoxin, edustajanaan C. Quigley, Industria Lavorazione Carni Ovinen, edustajanaan M. Sheridan, Irlannin hallituksen, asiamiehenään R. Boyle, BL, ja komission, asiamiehinään A. Bordes ja K. Fitch, 12.9.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.10.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 13.11.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 30.5.2001, EY 234 artiklan nojalla useita ennakkoratkaisukysymyksiä eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa 28 päivänä tammikuuta 1991 annetun neuvoston direktiivin 91/68/ETY (EYVL L 46, s. 19) 9 artiklan ja useiden muiden yhteisön säännösten tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Lennox, joka toimii toiminimellä "R. Lennox & Son" ja joka on Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautunut karjan viejä, ja teurastamotoimintaa Italiassa harjoittava yritys Industria Lavorazione Carni Ovine (jäljempänä ILCO) ja joka koskee kolmen elävien lampaiden kuorman menetystä siitä syystä, ettei lampaiden mukana ollut Italian lainsäädännössä edellytettyjä terveystodistuksia vietäessä niitä Yhdistyneestä kuningaskunnasta Italiaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

Direktiivi 90/425/ETY

3 Jäsenvaltioiden välistä tiettyjen elävien eläinten kauppaa säännellään eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa 26 päivänä kesäkuuta 1990 annetussa neuvoston direktiivissä 90/425/ETY (EYVL L 224, s. 29).

4 Direktiivin 90/425/EY 1 artikla koskee erityisesti sen liitteessä A luetelluissa direktiiveissä tarkoitettuja eläviä eläimiä ja tuotteita. Lampaat on lisätty kyseiseen liitteeseen direktiivillä 91/68/EY.

5 Direktiivissä 90/425/ETY otetaan käyttöön periaate eläinten tarkastamisesta lähettävässä jäsenvaltiossa. Direktiivin 5 artiklassa säädetään kuitenkin erityyppisistä tarkastuksista, jotka voidaan suorittaa määrävaltiona olevassa jäsenvaltiossa.

6 Direktiivin 90/425/EY 5 artiklan 1 kohdan a alakohdassa vahvistetaan pistokokein suoritettavien eläinlääkärintarkastusten periaate. Kyseisen artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään muista tilanteen mukaan vaihtelevista tarkastuksista.

7 Tämän direktiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ensimmäisen alakohdan i alakohdassa säädetään, että toimivaltaisen viranomaisen on tarkastettava eläinten mukana olevat todistukset tai muut asiakirjat, kun eläimet on tarkoitettu yhteisön määräysten mukaiseen markkinapaikkaan tai kokoontumispaikkaan. Kyseisen kohdan ii alakohdassa säädetään sitä vastoin, että kun eläimet on tarkoitettu virkaeläinlääkärin valvonnan alaiseen teurastamoon, virkaeläinlääkärin on varmistettava "erityisesti todistuksen tai mukana olevan asiakirjan perusteella", ettei hänen valvomaansa teurastamoon tuoda teurastettaviksi muita kuin direktiivin 90/425/ETY ja — tämän direktiivin liitteissä tarkoitettuihin direktiiveihin tehdyn viittauksen perusteella — direktiivin 91/68/ETY vaatimukset täyttäviä eläimiä.

8 Direktiivin 90/425/ETY 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan toisessa alakohdassa säädetään vielä, että jos eläimet on tarkoitettu kauppiaille, laitoksille, tiloille, keskuksille tai järjestöille, eläinten vastaanottajien on erityisesti tarkastettava vaadittujen todistusten mukanaolo, ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle rikkomuksista tai poikkeamista ja eristettävä tällöin kyseessä olevat eläimet, kunnes toimivaltainen viranomainen on antanut niitä koskevan päätöksen.

9 Direktiivin 90/425/ETY 8 artiklan 1 kohdassa esitetään ne eri toimenpiteet, jotka määrävaltiona oleva jäsenvaltio voi toteuttaa, kun tarkastuksissa on havaittu taudin esiintyminen. Kyseisiä toimenpiteitä ovat erityisesti eläinten asettaminen karanteeniin, niiden teurastus tai palautus lähettävään jäsenvaltioon. Kyseisen direktiivin 8 artiklan 1 kohdan b alakohdan toisessa alakohdassa säädetään kuitenkin, että jos todistuksessa tai asiakirjoissa havaitaan puutteita, omistajalle tai hänen edustajalleen on myönnettävä lisäaikaa ennen turvautumista tähän viimeiseen mahdollisuuteen.

10 Direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Kunkin jäsenvaltion on välittömästi ilmoitettava muille jäsenvaltioille ja komissiolle direktiivissä 82/894/ETY tarkoitettujen tautien esiintymisen lisäksi zoonoosien, sellaisten tautien tai muiden syiden, jotka ovat vakava vaara eläinten tai ihmisten terveydelle, esiintymisestä alueellaan.

Lähettävän jäsenvaltion on välittömästi pantava täytäntöön yhteisön säännöstössä edellytetyt toimenpiteet taudin torjumiseksi tai ehkäisemiseksi, erityisesti tässä säännöstössä edellytettyjen puskurivyöhykkeiden määrittäminen, tai otettava käyttöön muut mahdolliset toimenpiteet, joita se pitää sopivina.

Määrävaltiona tai kauttakulkualueena oleva jäsenvaltio, joka on 5 artiklassa tarkoitetun tarkastuksen aikana todennut yhden tai useamman ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun taudin esiintymisen, voi tarvittaessa toteuttaa yhteisön säännöstössä edellytetyt ehkäisytoimenpiteet eläinten karanteeniin asettaminen mukaan lukien.

Määrävaltiona oleva jäsenvaltio voi ennen 4 artiklan mukaisten toimenpiteiden toteuttamista vakavien ihmisten tai eläinten terveyttä koskevien seikkojen vuoksi toteuttaa väliaikaiset varotoimenpiteet kyseisten tilojen, keskusten tai laitosten osalta tai, kun kyseessä on epitsoottinen eläintauti, yhteisön määräyksissä edellytetyn puskurivyöhykkeen osalta.

Toimenpiteistä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet, on annettava viipymättä tieto komissiolle ja muille jäsenvaltioille."

Direktiivi 91/68/ETY

11 Direktiivin 91/68/ETY 3 artiklassa säädetään, että ainoastaan saman direktiivin 4 artiklassa olevat vaatimukset täyttävät teuraslampaat ja -vuohet saavat olla tarkoitetut jäsenvaltioiden välisen kaupan kohteeksi, kun taas ainoastaan sellaiset jalostus-, kasvatus- ja lihotuslampaat ja -vuohet saavat olla tarkoitetut tämän kaupan kohteeksi, jotka täyttävät mainitun direktiivin 4, 5 ja 6 artiklassa olevat edellytykset, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sen 7 ja 8 artiklassa tarkoitettujen mahdollisesti vaadittavien lisätakeiden soveltamista.

12 Direktiivin 91/68/ETY 4 artiklan 1 kohdassa säädetään, että lampaat ja vuohet on merkittävä tunnistusta varten ja rekisteröitävä, etteivät ne saa tarkastuksessa osoittaa mitään kliinisiä sairauden merkkejä, etteivät ne saa olla lähtöisin terveyssyistä kieltotoimenpiteiden alaisena olevalta tilalta eivätkä ne saa olla joutuneet kosketukseen sellaiselta tilalta lähtöisin olevien eläinten kanssa ja etteivät ne myöskään saa olla neuvoston 18.11.1985 yhteisön toimenpiteistä suu- ja sorkkataudin torjumiseksi antaman direktiivin 85/511/ETY (EYVL L 315, s. 11) mukaisesti sovellettavien eläinten terveyttä koskevien toimenpiteiden alaisina. Direktiivin 91/68/ETY 4 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on jätettävä kaupan ulkopuolelle lampaat ja vuohet, jotka olisi teurastettava tiettyjen tautien hävittämistä tarkoittavan kansallisen ohjelman nojalla tai joita EY:n perustamissopimuksen 36 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 30 artikla) perusteella ei eläinten terveyteen liittyvin perustein voida niiden alueella saattaa markkinoille.

13 Direktiivin 91/68/ETY 5 artiklassa säädetään tietyistä luomistautiin liittyvistä vaatimuksista jalostus-, kasvatus- ja lihotuslampaiden tai -vuohien osalta.

14 Saman direktiivin 6 artiklassa säädetään lisävaatimuksista kasvatus- ja jalostuseläimille. Siinä täsmennetään erityisesti, että kyseisten eläinten on oltava peräisin sellaiselta tilalta, jolla ei ole kliinisesti todettu tiettyjä sairauksia tiettyinä vähimmäisajanjaksoina, ja ne saavat olla joutuneet kosketukseen vain tällaiselta

tilalta peräisin olevien eläinten kanssa. Erityisesti scrapie-taudin osalta lampaiden on täytettävä lisävaatimukset, jotka on vahvistettu kyseisen artiklan b alakohdassa, jossa säädetään muun muassa, ettei kyseisellä tilalla saa olla vahvistettu yhtään scrapie-tapausta kahden edellisen vuoden aikana.

15 Terveystodistukseen liittyvä velvoite esitetään direktiivin 91/68/ETY 9 artiklassa, jossa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden välisessä kaupassa lampaiden ja vuohien mukana niitä määräpaikkaan kuljetettaessa on oltava virkaeläinlääkärin allekirjoittama terveystodistus, joka on liitteen E (mallit I, II ja III) mukainen ja joka on laadittava 4 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuna tarkastuspäivänä ainakin yhdellä määrämaana olevan jäsenvaltion virallisella kielellä ja jonka on oltava voimassa 10 päivää. Todistus on laadittava yhdelle liuskalle."

16 Direktiivin 91/68/ETY liitteessä E esitetään kolme lomakemallia. Tässä liitteessä vahvistettu malli I (jäljempänä malli I) on tarkoitettu teuraseläinten kauppaa varten, mainitussa liitteessä vahvistettu malli II (jäljempänä malli II) lihotuseläinten kauppaa varten ja samassa liitteessä vahvistettu malli III jalostus- ja kasvatuseläinten kauppaa varten. Ainoa ero mallien I ja II välillä on se, että malliin II sisältyy lause, jossa todetaan, että eläinten tuonti luomistaudista virallisesti vapaalle tilalle on sallittua.

17 Direktiivin 91/68/ETY 10 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Direktiivin 90/425/ETY säännöksiä sovelletaan erityisesti lähtötarkastuksiin, määrämaana olevan jäsenvaltion täytäntöön panemien tarkastusten järjestelyihin ja seurantaan sekä toteutettaviin suojatoimenpiteisiin."

Italian lainsäädäntö

18 Italian terveysministeriö on 24.12.1996 annetulla määräyksellä (nro 600.3/VET/340/2/8920; jäljempänä 24.12.1996 annettu määräys) säännellyt Ranskasta, Portugalista, Irlannista ja Yhdistyneestä kuningaskunnasta peräisin olevien nauta- ja lammaseläinten tuontia Italiaan jalostusta tai lihotusta varten.

19 Tämän 24.12.1996 annetun määräyksen johdannossa viitataan naudan spongiformin enkefalopatian (jäljempänä BSE) esiintymiseen näissä eri jäsenvaltioissa, tietyissä näistä valtioista käyttöön otettuihin seurantaohjelmiin ja siihen, että Italiassa on erilainen terveystilanne, joka ei vaadi vastaavia toimenpiteitä. Johdannossa mainitaan myös tarttuvia spongiformisia enkefalopatioita (jäljempänä TSE) käsittelevän kansallisen työryhmän lausunto ja todetaan, että määräys on annettu "odotettaessa mahdollisia yhteisön toimenpiteitä".

20 Kyseisen 24.12.1996 annetun määräyksen mukaisesti elävien jalostus- tai lihotuslampaiden tuonti oli mahdollista vain sillä edellytyksellä, että mukana seuraavissa terveystodistuksissa oli seuraava lausuma:

"Tässä todistuksessa tarkoitetut eläimet ovat syntyneet ja kasvaneet tiloilla, joilla ei ole havaittu tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden (TSE) tapauksia viimeisen kuuden vuoden aikana."

21 Kyseisessä 24.12.1996 annetussa määräyksessä määrättiin myös, että tietty määritelty riskiaines oli poistettava leikkaamisen yhteydessä.

22 Selittävällä tiedonannolla nro 600.3/340/2/73, joka on annettu 3.1.1997 (jäljempänä 3.1.1997 annettu tiedonanto), täsmennettiin, että myös teurastettavaksi tarkoitettujen eläinten tuonti edellytti 24.12.1996 annetun määräyksen mukaisen TSE-ilmoituksen sisällyttämistä tuontitodistuksiin.

23 Nämä kaksi asiakirjaa annettiin komissiolle tiedoksi 10.1.1997 päivätyllä faksilla.

24 Yhteisöjen tuomioistuimen pyynnöstä Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on 31.5.2002 päivätyllä kirjeellään vahvistanut vastaanottaneensa 24.12.1996 annettua määräystä ja 3.1.1997 annettua tiedonantoa koskevan ilmoituksen.

25 Italian 24.12.1996 annettu määräys on kumottu sen jälkeen, kun komissio teki 23.4.1998 tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden epidemiologisesta valvonnasta ja päätöksen 94/474/EY muuttamisesta päätöksen 98/272/EY (EYVL L 122, s. 59).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

26 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että Lennox ja ILCO tekivät kesäkuussa 1997 sopimuksen, johon sovelletaan Englannin lakia ja joka koski kolmen elävien lampaiden kuorman vientiä Yhdistyneestä kuningaskunnasta ILCO:n toimipaikkaan Italiaan.

27 Lampaat piti toimittaa 6.7.1997. Vaikka Lennox oli tietoinen siitä, että ILCO harjoitti teurastamotoimintaa, asianosaiset eivät olleet keskustelleet siitä, oliko lampaat tarkoitus teurastaa välittömästi vai oliko niitä tarkoitus lihottaa lisää ennen teurastusta.

28 Maatalous-, kalastus- ja elintarvikeministeriö (jäljempänä MAFF) antoi Yhdistyneessä kuningaskunnassa direktiivissä 91/68/ETY säädetyt terveystodistukset elävien teuras- ja lihotuslampaiden kauppaa varten. Lennox oli saanut ILCO:lle toimitettuja lampaita varten MAFF:lta terveystodistukset, joiden otsikkona oli "Terveystodistus Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden välistä lihotuslampaiden ja -vuohien kauppaa varten".

29 ILCO pyysi 1.7.1997 Lennoxia lähettämään eriä koskevat yksityiskohdat terveystodistukset mukaan lukien. Lennoxin mukaan MAFF:n virkamies oli lähettänyt kyseiset terveystodistukset ILCO:lle faksina perjantaina 4.7.1997. ILCO sai tiedon näistä todistuksista maanantaina 7.7.1997.

30 Eläimet lastattiin 4.7.1997, ja ne saapuivat ILCO:n tiloihin 7.7.1997. Kyseisenä saapumispäivänä ILCO ilmoitti Lennoxille mukana seuranneiden terveystodistusten olevan virheellisiä, koska ne koskivat lihotus- eivätkä teuraslampaita. ILCO pyysi Lennoxia lähettämään todistukset teurastusta varten, ja jos näin ei tapahtuisi, lampaat palautettaisiin Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

31 Italialainen virkaeläinlääkäri eristi lampaat. Italian terveysministeriö osoitti 8.7.1997 Britannian suurlähetystöön Roomassa (Italia) faksin, jossa pyydettiin jäsenvaltioiden hallintoviranomaisten keskinäisestä avunannosta sekä jäsenvaltioiden ja komission yhteistyöstä eläinlääkintää ja kotieläinjalostusta koskevan

lainsäädännön oikean soveltamisen varmistamiseksi 21 päivänä marraskuuta 1989 annetun neuvoston direktiivin 89/608/ETY (EYVL L 351, s. 34) ja direktiivin 90/425/ETY mukaisesti hyväksyntää lampaiden palauttamiselle Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Pyynnön perusteeksi esitetty syy oli, että käytetyt terveystodistukset koskivat lihotusta, "jonka osalta edellytetään TSE-ilmoitusta 24.12.1996 annetun määräyksen nro 600.3/VET/340/2/8920 mukaisesti".

32 Yhdistyneen kuningaskunnan suurlähetystö Roomassa kieltäytyi hyväksymästä pyyntöä sen jälkeen, kun MAFF oli ilmoittanut sille katsovansa vaatimuksen TSE-ilmoituksesta muodostavan laittoman kaupan esteen. Lennox pyrki varmistamaan, että lampaat olivat peräisin TSE-vapaalta tilalta. Mitään todistusta teuraseläimiä varten ei lähetetty.

33 Loppujen lopuksi lampaat hävitettiin. Lennox vaati ILCO:lta 57 254,40 Englannin punnan (GBP) suoritusta korostaen, että Lennox oli täyttänyt sopimuksen mukaiset velvollisuutensa. Koska ILCO kieltäytyi tämän maksun suorittamisesta, Lennox nosti sitä koskevan velkomuskanteen, ja ILCO nosti vastakanteen, jossa se vaati vahingonkorvausta kärsimistään tappioista.

34 ILCO esitti ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle italialaisen asianajajan laatiman Italian lainsäädäntöä koskevan selvityksen, jonka mukaan elävien teuraslampaiden tuonti Italiaan lihotuslampaiden kauppaa varten laadittujen terveystodistusten kanssa rikkoo tätä lainsäädäntöä. Selvityksessä todetaan lisäksi, että säännönmukaisten todistusten esittämiseen liittyvien viejään kohdistuvien vaatimusten noudattamatta jättämisestä on säädetty rikosoikeudellinen seuraamus ja että säännönvastaisten todistusten käyttäminen on petos.

35 Nämä seikat huomioon ottaen High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) a) Vietäessä jäsenvaltiosta toiseen jäsenvaltioon erä lampaita, jotka on tarkoitettu teurastettavaksi heti niiden saavuttua perille, onko direktiivin 91/68/EY 9 artiklan mukaista vaatimusta noudatettu, kun mukana seuraava terveystodistus ei ole direktiivin liitteen E mallin I vaan mallin II mukainen?

b) Jos ensimmäisen kysymyksen a kohtaan annetaan kieltävä vastaus siten, että lähetyksen mukana on seurattava yksinomaan mallin I mukainen todistus, onko velvollisuus oikean todistuksen valintaan ennen vientiä viejällä vai lampaiden vastaanottajalla, vai määritetäänkö se, kenellä on tämä velvollisuus, sopimukseen sovellettavassa kansallisessa laissa?

c) Vietäessä jäsenvaltiosta toiseen jäsenvaltioon erä lampaita, jotka on tarkoitettu teurastettavaksi heti niiden saavuttua perille ja joiden mukana seuraava terveystodistus on mallin II mukainen, voidaanko määrämaan kansallista lainsäädäntöä soveltaa siten, että vientiä pidetään lainvastaisena sillä perusteella, että todistus ei ole mallin I mukainen?

2) a) Oliko heinäkuussa 1997 yhteisön lainsäädännön, erityisesti EY 28—EY 30 artiklan (entiset EY:n perustamissopimuksen 30—36 artikla) ja/tai EY 152 artiklan (entinen EY:n perustamissopimuksen 129 artikla) ja/tai EY 6 ja EY 174 artiklan (entinen EY:n perustamissopimuksen 130 r artikla) ja [eläinlää-

kärintarkastuksista yhteisön sisäisessä kaupassa sisämarkkinoiden toteuttamista varten 11 päivänä joulukuuta 1989 annetun] neuvoston direktiivin 89/662/ETY [EYVL L 395, s. 13] ja neuvoston direktiivien 90/425/ETY sekä 91/68/ETY mukaista, että jäsenvaltio vaatii direktiivin 91/68/ETY 9 artiklan mukaisen terveystodistuksen sisältävän seuraavan lausuman: 'Tässä todistuksessa tarkoitetut eläimet ovat syntyneet ja kasvaneet tiloilla, joilla ei ole havaittu tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden (TSE) tapauksia viimeisen kuuden vuoden aikana'?

b) Jos toisen kysymyksen a kohtaan annetaan kieltävä vastaus, ja kun viejä on muutoin täyttänyt sopimukseen sovellettavan lain mukaiset velvollisuutensa toimittaa lampaat vastaanottajan liikepaikalle, onko kansallisen tuomioistuimen sopimukseen perustuvia lampaiden tuontiin liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa siviiliasian oikeudenkäynnissä viejän ja vastaanottajan välillä jätettävä ottamatta huomioon määränpäänä olevan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukainen velvollisuus sisällyttää mukana seuraavaan terveystodistukseen edellä mainittu lausuma?"

Ennakkoratkaisukysymykset

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

36 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisen kysymyksensä a ja c kohdassa lähinnä sitä, voiko jäsenvaltio vastustaa välittömästi saapumisen jälkeen teurastettavaksi tarkoitettujen lampaiden tuontia sen alueelle, kun niiden mukana on mallin II mukainen terveystodistus, joka on tarkoitettu jäsenvaltioiden välistä lihotuslampaiden ja -vuohien kauppaa varten. Siinä tapauksessa, että vastaus on myönteinen, kyseinen tuomioistuin pyrkii ensimmäisen kysymyksen b kohdalla selvittämään, kuka on vastuussa soveltuvan todistuksen valinnasta kyseessä olevaa toimenpidettä varten.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

37 Lennox, Irlannin hallitus ja komissio katsovat, että direktiivin 91/68/ETY 9 artiklassa säädetty vaatimus on jäsenvaltioiden välisessä teurastettavaksi tarkoitettujen eläinten kaupassa täytetty myös silloin, kun esitetty todistus on lihotusta varten tarkoitetun mallin II mukainen eikä teurastusta varten tarkoitetun mallin I mukainen. Ne korostavat, että lihotuslampaiden on täytettävä direktiivin 91/68/ETY 4—8 artiklassa säädetyt vaatimukset, kun taas teuraslampaiden on täytettävä ainoastaan kyseisen direktiivin 4 artiklassa vahvistetut vaatimukset. Tästä seuraa, että lihotusta koskevien vaatimusten mukaiset lampaat täyttävät välttämättä teurastusta koskevat vaatimukset.

38 Kun otetaan huomioon se seikka, että aineelliset vaatimukset on täytetty, käytettyä todistuksen mallia koskevalla muotovirheellä ei voi olla seurauksia aineellisen kysymyksen kannalta ja näin ollen se ei voi johtaa tuonnin lainvastaisuuteen. Komissio täsmentää, että sovellettavien direktiivien mukaisesti tuontijäsenvaltiossa suoritettuihin tarkastuksiin on myös kuuluttava eläinlääkärintarkastuksia ja että eläinlääkärin on todettava, että eläin, jonka mukana on todistus lihotusta koskevien vaatimusten täyttymisestä, täyttää välttämättä teurastusta koskevat vaatimukset. Lennox ja Irlannin hallitus korostavat, että direktiivien 90/425/ETY ja 91/68/ETY tavoitteena on kaupankäynnin helpottaminen ja että jäsenvaltioiden sekä niiden virkamiesten ja toimihenkilöiden on tulkittava kyseisiä direktiivejä järkevästi.

39 ILCO sitä vastoin katsoo, ettei direktiivin 91/68/ETY 9 artiklassa säädettyä vaatimusta ole täytetty pääasiassa kyseessä olevien eläinten kaupassa. Se painottaa tarkastusten yksinkertaistamista koskevaa tavoitetta, johon on pyritty direktiiveillä 90/425/ETY ja 91/68/ETY, joiden mukaan määrämaana oleva jäsenvaltio voi tyytyä tekemään vain hallinnollisen tarkastuksen ja pistokokein suoritettavia eläinlääkärintarkastuksia. Todistusjärjestelmän luotettavuus voitaisiin kyseenalaistaa, jos tämän jäsenvaltion kansallisille viranomaisille olisi jätetty harkintavaltaa.

40 ILCO väittää soveltuvan todistuksen määrittämistä koskevan sopimuspuolten vastuun osalta, että direktiivit 90/425/ETY ja 91/68/ETY, joissa nojaudutaan lähettävässä jäsenvaltiossa suoritettavien tarkastusten periaatteeseen, asetetaan lähettäjälle vastuu ennen vientiä valita tarvittava todistus. Sopimukseen sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä voidaan tämä vastuu kuitenkin asettaa muulle henkilölle tietyissä olosuhteissa.

41 Mitä tulee todistuksen soveltumattomuuden seurauksiin, ILCO korostaa, että tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskeva ongelma voitaisiin ajatella erotettavan seuraamusta koskevasta ongelmasta. Malliltaan soveltumattoman todistuksen esittäminen voisi lampaiden tuonnin estymisen sijasta johtaa ainoastaan sakon maksamiseen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

42 On aluksi todettava, että direktiivin 91/68/ETY mukaan juuri teuraslampaiden on täytettävä vähiten terveysvaatimuksia voidakseen olla jäsenvaltioiden välisen kaupan kohteena. Niiden on nimittäin täytettävä ainoastaan kyseisen direktiivin 4 artiklassa säädetyt vaatimukset, kun taas lihotus-, kasvatus tai jalostuslampaiden on lisäksi täytettävä mainitun direktiivin 5 ja 6 artiklassa esitetyt vaatimukset, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sen 7 ja 8 artiklassa tarkoitettujen mahdollisesti vaadittavien lisätakeiden soveltamista.

43 Tästä seuraa, että terveysvaatimukset lihotusta, kasvatusta tai jalostusta varten täyttävä lammas täyttää välttämättä teuraslampaalle asetetut vaatimukset.

44 Mitä tulee kysymykseen siitä, voiko määränpäänä oleva jäsenvaltio kieltää teuraslampaan tuonnin sillä perusteella, että lampaan mukana on terveystodistus, jossa todetaan sen täyttävän lihotusta koskevat vaatimukset, on ensinnäkin muistettava, että lihotusta varten tarkoitettu mallin II mukainen todistus sisältää samanlaiset maininnat kuin ne, jotka on esitetty teurastusta varten tarkoitetussa mallissa I, ja luomistautiin liittyvän lisämaininnan.

45 On toiseksi tutkittava, säädetäänkö direktiiveissä 90/425/ETY ja 91/68/ETY erityisseuraamuksista sitä tapausta varten, että määrämaana olevassa jäsenvaltiossa esitetään todistus, joka on malliltaan erilainen kuin se, joka vastaa eläimen tulevaa käyttöä.

46 Direktiivin 91/68/ETY 10 artiklan mukaan juuri direktiivin 90/425/ETY säännöksiä sovelletaan tarkastuksiin määrämaana olevassa jäsenvaltiossa.

47 Tältä osin on muistettava, että direktiivin 90/425/ETY 5 artiklassa, jossa kuvataan tarkastuksia mainitussa valtiossa, säädetään erityyppisistä tarkastuksista. Kyseisen 5 artiklan 1 kohdan a alakohdassa vahvistetaan pistokokein suoritettavien eläinlääkärintarkastusten periaate. Kyseisen artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään muista tilanteen mukaan vaihtelevista tarkastuksista.

48 Tämän direktiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ensimmäisen alakohdan i alakohdassa säädetään, että toimivaltaisen viranomaisen on tarkastettava eläinten mukana olevat todistukset tai muut asiakirjat, kun eläimet on tarkoitettu yhteisön määräysten mukaiseen markkinapaikkaan tai kokoontumispaikkaan. Kyseisen kohdan ii alakohdassa säädetään sitä vastoin, että kun eläimet on tar-

koitettu virkaeläinlääkärin valvonnan alaiseen teurastamoon, virkaeläinlääkärin on varmistettava "erityisesti todistuksen tai mukana olevan asiakirjan perusteella", ettei hänen valvomaansa teurastamoon tuoda teurastettaviksi muita kuin direktiivin 90/425/ETY ja — tämän direktiivin liitteissä mainittuihin direktiiveihin tehdyn viittauksen perusteella — direktiivin 91/68/ETY vaatimukset täyttäviä eläimiä.

49 Tästä viimeksi mainitusta säännöksestä käy ilmi, että virkaeläinlääkärin tarkastus koskee aineellisia vaatimuksia eikä pelkästään todistusten otsikkoa. Tästä seuraa, että jos teurastettavaksi tarkoitetut lampaat, joiden mukana kuitenkin on mallin II mukainen terveystodistus, esitetään virkaeläinlääkärin valvonnan alaisessa teurastamossa, hänen on — lomakkeen otsikkoon pysähtymisen sijasta lomakkeessa olevat maininnat tutkien — todettava, että todistuksen mukaan kyseiset lampaat todellakin täyttävät kaikki terveysvaatimukset teurastusta varten.

50 On myös muistettava, että direktiivin 90/425/ETY 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan toisessa alakohdassa säädetään, että jos eläimet on tarkoitettu kauppiaille, laitoksille, tiloille, keskuksille tai järjestöille, eläinten vastaanottajien on erityisesti tarkastettava vaadittujen todistusten mukanaolo, ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle rikkomuksista tai poikkeamista ja eristettävä tällöin kyseessä olevat eläimet, kunnes toimivaltainen viranomainen on antanut niitä koskevan päätöksen.

51 Näin ollen, jos teurastettavaksi tarkoitetut lampaat, joiden mukana kuitenkin on mallin II mukaiset terveystodistukset, esitetään teurastamossa, joka ei ole virkaeläinlääkärin valvonnassa, teurastamosta vastuussa olevan henkilön on otettava yhteyttä toimivaltaiseen viranomaiseen ilmoittaakseen tälle poikkeamasta. Myös tässä tapauksessa toimivaltainen viranomainen voi kuitenkin todistusten mainintojen perusteella ainoastaan todeta, että todistukset sisältävät kaikki teurastusta koskevien terveysvaatimusten osalta välttämättömät maininnat.

52 Näistä säännöksistä seuraa, että silloin, kun eläinten mukana on pätevät terveystodistukset, jotka eivät vastaa mainittujen eläinten tulevaa käyttöä mutta jotka sisältävät kaikki kyseisen käytön edellyttämät maininnat, jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset eivät voi vastustaa eläinten tuontia vedoten pelkästään kyseiseen todistuksen virheeseen.

53 Näin ollen ensimmäisen kysymyksen a ja c kohtaan on vastattava, ettei jäsenvaltio voi vastustaa välittömästi saapumisen jälkeen teurastettavaksi tarkoitettujen lampaiden tuontia sen alueelle ainoastaan sillä perusteella, että niiden mukana on mallin II mukainen terveystodistus, joka on tarkoitettu jäsenvaltioiden välistä lihotuslampaiden ja -vuohien kauppaa varten.

54 Kun otetaan huomioon tämä vastaus, ensimmäisen kysymyksen b kohtaan ei ole tarpeen vastata.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

55 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisen kysymyksensä a kohdassa lähinnä sitä, oliko pääasian tosiseikkojen tapahtumisaikana yhteisön oikeuden vastaista, että jäsenvaltio vaatii 24.12.1996 annetun määräyksen, jota on täsmennetty 3.1.1997 annetulla tiedonannolla, kaltaisessa kansallisessa säädöksessä, että tuotaessa Ranskasta, Portugalista, Irlannista tai Yhdistyneestä kuningaskunnasta peräisin olevia nauta- ja lammaseläimiä Italiaan teurastusta, jalostusta tai lihotusta varten kyseisten eläinten mukana olevaan terveystodistukseen sisältyy maininta, jossa todetaan, että eläimet ovat syntyneet ja kasvaneet tiloilla, joilla ei ole havaittu TSE-tapauksia viimeisen kuuden vuoden aikana.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

56 Lennox väittää, ettei pääasiassa kyseessä oleva vaatimus TSE-ilmoituksesta ole yhteisön oikeuden mukainen. Lennox korostaa, ettei alalla ole ollut merkkejä direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen "zoonoosien, sellaisten tautien tai muiden syiden, jotka ovat vakava vaara eläinten tai ihmisten terveydelle, esiintymisestä", mikä oikeuttaisi Italian tasavallan ryhtymään varotoimenpiteisiin. Lennox huomauttaa, että scrapie-tauti on tauti, joka mainitaan direktiivin 91/68/ETY liitteessä B olevassa II luvussa. Jos kyseessä oleva jäsenvaltio halusi toteuttaa tätä tautia koskevan kansallisen torjunta- tai valvontaohjelman tai jos se arvioi olevansa siitä vapaa, sen olisi kyseisen direktiivin 7 ja 8 artiklan nojalla pitänyt esittää komissiolle toimenpiteet, jotka se aikoi toteuttaa.

57 Mitä tulee Spongiform Encephalopathy Advisory Committeen (jäljempänä SEAC), — joka on itsenäinen tieteellinen elin, jonka tehtävänä on neuvoa Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusta — 10.7.1996 antamaan lausuntoon, jossa kyseinen komitea on kiinnittänyt huomiota lampaiden BSE-tartuntavaaraan eläinjauhojen välityksellä, Lennox katsoo, ettei siinä esitetä merkitykseltään sellaista vaaraa, joka oikeuttaisi tuontikieltoa vastaavan toimenpiteen toteuttamisen.

58 Toissijaisesti Lennox katsoo, että 24.12.1996 annetusta määräyksestä seuraava toimenpide ei ollut suhteellinen. Määritellyn riskiaineksen poistamisesta määrääminen SEAC:n suositusten mukaisesti olisi ollut riittävää.

59 Lennox korostaa myös, että hänen oli mahdotonta täyttää vaatimusta, josta hän ei ollut tietoinen mutta jonka hän toteaa Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaisten tunteneen.

60 ILCO sitä vastoin väittää, että TSE-ilmoituksen antamiseen velvoittava kansallinen säädös oli perusteltu perustamissopimuksen 36 artiklan nojalla, kun otetaan huomioon vallitseva epävarmuus BSE:n ja scrapie-taudin välisestä ristikontaminaation riskistä. ILCO kiinnittää huomiota terveystodistukseen, joka vastaa Italian lainsäädännön vaatimuksia ja jonka on laatinut isobritannialainen virkaeläinlääkäri pääasiassa kyseessä olevan viennin tapahtuma-aikana mutta lampaanlihan osalta. ILCO päättelee, että Yhdistyneen kuningaskunnan viranomaiset olivat toteuttaneet tarpeelliset toimenpiteet soveltuvien kaksikielisten todistusten laatimiseksi, mutta ne eivät kattaneet elävien eläinten vientiä.

61 Irlannin hallitus ja komissio väittävät, että Italian tasavallalla oli oikeus antaa TSE-ilmoituksen antamiseen velvoittava säädös direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 kohdan mukaisena varotoimenpiteenä. Perustamissopimuksen 36 artiklaa ei voida soveltaa, koska kyseessä olevalla alalla on toteutettu yhdenmukaistaminen direktiiveillä 90/425/ETY ja 91/68/ETY. Komissio katsoo lisäksi, etteivät kyseiset direktiivit ole EY:n perustamissopimuksen 129 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 152 artikla) vastaisia ja ettei ympäristöön liittyvää EY:n perustamissopimuksen 130 r artiklaa (josta on muutettuna tullut EY 174 artikla) voida soveltaa pääasiassa. Direktiivi 89/662/ETY, johon myös viitataan toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä, koskee puolestaan eläintuotteita ja eläinperäisiä tuotteita ja näin ollen sitä ei voida soveltaa pääasiassa.

62 Komissio korostaa, että vaikka direktiivi 90/425/ETY on annettu EY:n perustamissopimuksen 43 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 37 artikla) nojalla, se on kuitenkin yhdenmukaistamistoimenpide. Se muistuttaa tältä osin, että EY:n perustamissopimuksen 100 a artiklan 5 kohdassa (josta on muutettuna tullut EY 95 artiklan 10 kohta) edellytetään, että kyseisen artiklan mukaisesti annettuihin yhdenmukaistamistoimenpiteisiin "sisällytetään aiheellisissa tapauksissa suojalauseke, jonka nojalla jäsenvaltiot saavat, yhteisön valvontamenettelyn alaisina, toteuttaa väliaikaisia toimenpiteitä yhdestä tai useammasta 30 artiklasta mainitusta, muusta kuin taloudellisesta syystä".

63 Komissio väittää, että TSE:hen liittyvien seikkojen tieteellinen havaitseminen vastaa direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua taudin esiintymistä.

64 Komissio toteaa tarkastellessaan sitä, olivatko pääasiassa kyseessä olevat toimenpiteet perusteltuja ja oikeasuhteisia, että ne on toteutettu viisi kuukautta sen SEAC:n 10.7.1996 antaman lausunnon julkaisemisen jälkeen, jossa kiinnitetään huomiota lampaiden BSE-tartuntavaaraan eläinjauhojen välityksellä. Lisäksi ainoastaan sellaisilta tiloilta peräisin olevien lampaiden tuonti oli kielletty, joilla oli äskettäin ollut scrapie-tautitapauksia, minkä perusteella voidaan katsoa, että mainitut toimenpiteet olivat oikeasuhteisia. Komissio toteaa kuitenkin, että lampaiden scrapie-tautitapausten rekisteröintiin velvoittavan yhteisön säännöksen puuttuessa tulee esiin kysymys siitä, olivatko Italian viranomaisten vaatiman todistuksen edellyttämät tiedot käytettävissä. Jos näin ei ollut, voidaan tehdä johtopäätös, että kyseessä olevat toimenpiteet olivat suhteettomia.

65 Komissio toteaa joka tapauksessa yleisesti, että kysymys siitä, täytettiinkö 24.12.1996 annetulla määräyksellä direktiivin 90/425/ETY 10 artiklassa säädetyt vaatimukset, koskee pääasiallisesti tosiseikkoja ja että — kun otetaan huomioon kansanterveyden suojelemista koskeva pakottava vaatimus, BSE-asiassa yhteisön tasolla tehdyn päätöksen johdosta esiin tulleet erityiset käytännölliset ongelmat ja tieteellinen epävarmuus — on katsottava, että kyseinen määräys kokonaisuutena täyttää mainitut vaatimukset.

66 Irlannin hallitus ja komissio korostavat, että Italian hallitus on noudattanut komissiolle tehtävää ilmoitusta koskevaa menettelyä. Komissio huomauttaa, ettei se voi tarkistaa, onko muille jäsenvaltioille tiedotettu säännönmukaisesti.

67 ILCO, Irlannin hallitus ja komissio korostavat, että 24.12.1996 annettu määräys on kumottu heti, kun alalla on toteutettu yhteisön toimenpiteitä, mikä myös osoittaa pääasiassa kyseessä olevien toimenpiteiden oikeasuhteisuuden.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

68 On muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 36 artiklaan ei voida enää perustellusti vedota, jos yhteisöjen direktiiveissä on säädetty eläinten ja ihmisten terveyden suojelemisen varmistamiseksi tarvittavien toimenpiteiden yhdenmukaistamisesta ja järjestetty näiden direktiivien noudattamista koskevat yhteisön valvontamenettelyt; tällöin asianmukainen valvonta ja suojatoimenpiteet on toteutettava lainsäädännön yhdenmukaistamiseksi annettua direktiiviä noudattaen (ks. erityisesti asia C-241/01, National Farmers' Union, tuomio 22.10.2002, Kok. 2002, s. I-9079, 48 kohta).

69 Elävien lampaiden kauppaa säännellään direktiivissä 91/68/ETY. Mahdollisten suojatoimenpiteiden toteuttamisen osalta kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 kohdassa viitataan kuitenkin direktiiviin 90/425/ETY. Tästä seuraa, että juuri direktiivin 90/425/ETY kannalta on tutkittava, voitiinko suojatoimenpiteet toteuttaa.

70 Direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 kohdan neljännessä alakohdassa oikeutetaan määrämaana oleva jäsenvaltio vakavista ihmisten tai eläinten terveyteen liittyvistä syistä toteuttamaan tuontikiellon kaltaiset varotoimenpiteet odotettaessa komission saman artiklan 4 kohdan mukaisesti toteuttamia toimenpiteitä (ks. vastaavasti direktiivin 89/662/ETY 9 artiklan 1 kohdan neljännen kohdan osalta asia C-477/98, Eurostock, tuomio 5.12.2000, Kok. 2000, s. I-10695, 57 ja 79 kohta).

71 Tältä osin on aluksi todettava, ettei ole kiistetty, ettei 24.12.1996 annetun määräyksen antamisajankohtana ollut olemassa mitään yhteisön säädöstä, jossa olisi otettu huomioon mahdollisuus BSE-prionin aiheuttamaan tartuntaan lampaissa. Direktiivin 91/68/ETY 6 artiklan b alakohta koskee nimittäin ainoastaan scrapie-tautia, joka on kuitenkin BSE:stä poikkeava TSE, ja BSE on taas TSE, jonka katsottiin alun perin olevan ominainen nautaeläimille.

72 Mitä tulee seuraavaksi kysymykseen siitä, onko pääasiassa ollut merkkejä direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen "zoonoosien, sellaisten tautien tai muiden syiden, jotka ovat vakava vaara eläinten tai ihmisten terveydelle, esiintymisestä", on muistettava, että — kuten yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi — kyseinen vaatimus voi täyttyä, kun uudet tiedot muuttavat merkittävästi taudin aiheuttamaa vaaraa koskevaa käsitystä (ks. vastaavasti asia C-157/96, National Farmers' Union ym., tuomio 5.5.1998, Kok. 1998, s. I-2211, 29—32 kohta ja asia C-180/96, Yhdistynyt kuningaskunta v. komissio, tuomio 5.5.1998, Kok. 1998, s. I-2265, 50—53 kohta).

73 Tältä osin on korostettava, että 24.12.1996 annettu määräys annettiin joitakin kuukausia sen SEAC:n 10.7.1996 päivätyn lausunnon julkaisemisen jälkeen, jonka mukaan ei ollut poissuljettua, että BSE voi tarttua lampaisiin ja että se on tarttunut eläinjauhojen välityksellä. Kyseinen lausuntokin seurasi toista, 20.3.1996 päivättyä SEAC:n lausuntoa, jonka mukaan oli todennäköistä, että BSE voi tarttua ihmiseen.

74 Näistä seikoista seuraa, että SEAC:n 10.7.1996 päivätty lausunto on voitu katsoa direktiivin 90/425/ETY 10 artiklassa tarkoitetun zoonoosin, sellaisen taudin tai muun syyn, joka on vakava vaara eläinten tai ihmisten terveydelle, esiintymiseksi

ja sillä on voitu perustella pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen toimenpiteen toteuttaminen tämän säännöksen mukaisesti.

75 Direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan 1 kohdan viidennessä alakohdassa säädetään, että toimenpiteistä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet, on annettava viipymättä tieto komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Näin on tapahtunut pääasiassa. Italian hallituksen tietojen mukaan 24.12.1996 annettu määräys on annettu tiedoksi muille jäsenvaltioille ja komissiolle 10.1.1997 päivätyllä ilmoituksella. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus on vastauksena yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kysymykseen vahvistanut, että kyseinen määräys ja 3.1.1997 päivätty ilmoitus on annettu sille tiedoksi.

76 Toimenpiteen oikeasuhteisuuden osalta on syytä todeta, että yhteisön oikeuden yleisiin oikeusperiaatteisiin kuuluvan suhteellisuusperiaatteen mukaan säädöksillä, päätöksillä ja muilla toimenpiteillä ei saa ylittää niitä rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista niillä lainmukaisesti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa, koska silloin, kun on mahdollista valita usean tarkoituksenmukaisen toimenpiteen välillä, on valittava vähiten rajoittava ja koska toimenpiteistä aiheutuvat haitat eivät saa olla liian suuria tavoiteltuihin päämääriin nähden (ks. yhdistetyt asiat C-13/91 ja C-113/91, Debus, tuomio 4.6.1992, Kok. 1992, s. I-3617, 16 kohta ja em. asia Yhdistynyt kuningaskunta v. komissio, tuomion 96 kohta).

77 Käsiteltävässä asiassa 24.12.1996 annettu määräys oli perusteltu Ranskassa, Irlannissa, Portugalissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa havaittujen BSE-tautipesäkkeiden huolestuttavan määrän johdosta.

78 On selvää, että kyseinen määräys on kumottu asetuksella, joka on annettu 15.6.1998 eli ainoastaan vähän aikaa sen jälkeen, kun päätös 98/272/ETY, jolla komissio on antanut tätä alaa koskevat yhteisön säännökset, tuli voimaan.

79 Mitä tulee 24.12.1996 annetulla määräyksellä käyttöön otetussa ilmoituksessa tarkoitettuun kuuden vuoden ajanjaksoon, ei ole ilmeistä — kuten julkisasiamies on todennut esittämänsä ratkaisuehdotuksen 74 kohdassa — että kyseessä on epätarkoituksenmukainen ajanjakso, kun otetaan huomioon silloin nautaeläimiin sovelletut yhteisön säännökset, joissa viitattiin samaan ajanjaksoon.

80 Koska tuona aikana vallitsi epävarmuus taudin tartuntatavoista, ei ole ilmeistä, että riskimateriaalin poistamiselle olisi pitänyt antaa etusija sillä perusteella, että se olisi ollut yhtä tehokas mutta vähemmän rajoittava toimenpide tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi.

81 Ei ole myöskään ilmeistä, että 24.12.1996 annetulla määräyksellä luotiin erityisiä vaikeuksia jäsenvaltioille, koska Yhdistyneen kuningaskunnan toimivaltaiset viranomaiset olivat pääasiassa kyseessä olevan viennin tapahtuma-aikana ottaneet käyttöön — kuten ILCO:n yhteisöjen tuomioistuimelle antamasta asiakirja-aineistosta käy ilmi — kyseisessä määräyksessä edellytetyn ilmoituksen sisältävän terveystodistusmallin, joka koskee kuitenkin ainoastaan lampaanlihaa.

82 Tästä seuraa, että Italian viranomaiset ovat noudattaneet kaikkia direktiivin 10 artiklassa säädettyjä vaatimuksia, kun ne ovat päättäneet 24.12.1996 annetusta määräyksestä ja 3.1.1997 annetusta tiedonannosta.

83 Näin ollen toisen kysymyksen a kohtaan on vastattava, ettei pääasian tosiseikkojen tapahtumisaikana ollut yhteisön oikeuden eikä erityisesti direktiivin 91/68/ETY ja direktiiviin 90/425/ETY 10 artiklan vastaista se, että jäsenvaltio vaatii 24.12.1996 annetun Italian määräyksen, jota on täsmennetty 3.1.1997 annetulla tiedonannolla, kaltaisessa kansallisessa säädöksessä, että tuotaessa Ranskasta, Irlannista, Portugalista tai Yhdistyneestä kuningaskunnasta peräisin olevia nauta- ja lammaseläimiä Italiaan teurastusta, jalostusta tai lihotusta varten kyseisten eläinten mukana olevaan terveystodistukseen sisältyy maininta, jossa todetaan, että eläimet ovat syntyneet ja kasvaneet tiloilla, joilla ei ole havaittu TSE-tapauksia viimeisen kuuden vuoden aikana.

84 Kun otetaan huomioon toisen kysymyksen a kohtaan esitetty vastaus, toisen kysymyksen b kohtaan ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

85 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Irlannin hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Divisionin (Commercial Court) 13.11.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Jäsenvaltio ei voi vastustaa välittömästi saapumisen jälkeen teurastettavaksi tarkoitettujen lampaiden tuontia sen alueelle ainoastaan sillä perusteella, että niiden mukana on eläinten terveyttä koskevista vaatimuksista yhteisön sisäisessä lampaiden ja vuohien kaupassa 28 päivänä tammikuuta 1991 annetun neuvoston direktiivin 91/68/ETY liitteessä E vahvistetun mallin II mukainen terveystodistus, joka on tarkoitettu jäsenvaltioiden välistä lihotuslampaiden ja -vuohien kauppaa varten.

2) Pääasian tosiseikkojen tapahtumisaikana ei ollut yhteisön oikeuden eikä erityisesti direktiivin 91/68/ETY ja eläinlääkärin- ja kotieläinjalostustarkastuksista yhteisön sisäisessä tiettyjen elävien eläinten ja tuotteiden kaupassa 26 päivänä kesäkuuta 1990 annetun neuvoston direktiivin 90/425/ETY 10 artiklan vastaista se, että jäsenvaltio vaatii 24.12.1996 annetun Italian määräyksen nro 600.3/VET/340/2/8920, jota on täsmennetty 3.1.1997 annetulla selittävällä tiedonannolla nro 600.3/340/2/73, kaltaisessa kansallisessa säädöksessä, että tuotaessa Ranskasta, Irlannista, Portugalista tai Yhdistyneestä kuningaskunnasta peräisin olevia nauta- ja

lammaseläimiä Italiaan teurastusta, jalostusta tai lihotusta varten kyseisten eläinten mukana olevaan terveystodistukseen sisältyy maininta, jossa todetaan, että eläimet ovat syntyneet ja kasvaneet tiloilla, joilla ei ole havaittu tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden tapauksia viimeisen kuuden vuoden aikana.

Edward La Pergola Jann

von Bahr Rosas

Julistettiin Luxemburgissa 3 päivänä heinäkuuta 2003.

R. Grass M. Wathelet

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja